

ION BREZEANU

de Ion Pas

Mă supărasem foarte mult, în urmă cu 35 de ani, pe primarul de atunci al Sinaiei, așa că l-am atacat cu mare violență, într-un articol. Recitind astăzi proza consacrată edilului, sînt de acord că forma e cam tare, dar, pe de altă parte, rămîn încredințat că vestejeam o faptă deosebit de rea și-o mentalitate urîă.

Despre *ce* sau, mai bine zis, despre *cine* era vorba în întîmplarea care îmi stîrnise condeii într-un chip neobișnuit felului meu de a fi și modului său de a se purta?

Pe marele interpret, în primul rînd al comediilor lui Caragiale, fruntașul printre fruntașii din acea vreme ai primei noastre scene — istoria teatrului românesc l-a așezat, de mult, la loc de cinste, lingă înaintașii lui la fel de glorioși: Millo, Pascaly, Ștefan Iulian, Grigore Manolescu.

Apartin generației a cărei adolescență (pînă în pragul maturității) a fost desfătată de creațiile pe care le realizau cu măiestrie artiști încă în plinătatea marilor lor resurse — unii destul de înaintași în vîrstă ca, de exemplu: Aristizza Romanescu, Constantin Nottara, Iancu Petrescu, Ion Niculescu, Va-

sile Toneanu — lor urmîndu-le: Maria Ciuculescu, Petre Liciu, Cazimir Belcot, Ion Livescu, Petre Sturza, Nicolae Soreanu.

Mult făgăduitoare, confirmată de izbînzile pe care le-au reputat de-a lungul anilor, pînă în zilele noastre, se întrevedea cariera Luciei Sturdza Bulandra, Mariei Filotti, Agepsinei Macri, Marioarei Voiculescu, a lui Tony Bulandra, Storin, Iancovescu, Ion Manu, G. Ciprian și-a altora.

Preîntîmpin nedumerirea cititorilor că, din enumerarea pe care am făcut-o, lipsește comedianul prezentat de Caragiale, cîndva, ca „un extraordinar temperament, o natură desăvîrșită de artist, unul din rarele fenomene care pun adînc marca lor pe-o întregă epocă...”

Mă refer la Ion Brezeanu, de la a cărui săvîrșire din viață se împlinesc 30 de ani. Il am în fața ochilor, pe scenă, în *Scrisoarea pierdută* și *Năpasta*, în *Negutătorul din Veneția*, în *Avarul* și în *Patima roșie*. Retrăiesc, datorită extraordinarului său talent, nu numai Cetățeanul turmentat, Ion Nebunul, Shylock, Sbiț, dar și Sganarelle, Mogirdici,

Bufonul în „Lear“

Cetățeanul turmentat

Bufonul regelui Lear, Catindatul de la percepție, Ipingsescu și mulți alții din galeria celor aproape două sute de personaje care, în prezentarea lui, te-au putut zgudui sau înveseli, dar în societatea cărora nu te-ai plictisit niciodată. Meritul revenea desigur autorilor, clasici sau contemporani, dar de multe ori, în importantă măsură, interpretului.

Amintrile îmi păstrează deopotrivă trăsăturile omului, atât de interesante, de caracteristice, cu privirea mioapă, corectată de ochelari ale căror lentile erau probabil tari, cu expresia ursuzeniei, mai mult simulată decât naturală, pe obraz, de ea nedespărțindu-se nici când rostea o glumă care făcea apoi ocolul cafenelelor, restaurantelor, bodegilor. Mergea cu pași mărunți, nesiguri, întărind părerea unora care nu-l știau decât din rolul Cetățeanului turmentat și din legenda că „nenea Iancu este făcut“.

Au circulat legende cu privire la atracția pe care ar fi exercitat-o podgoriile țării asupra lui Brezeanu. Ele se datorau identificării interpretului cu personajul caragialesc (în fond, un omagiu adus măiestriei artistului) și, de asemenea, caricaturilor, textelor, multe de un gust îndoielnic, din revista „Furnica“ a scriitorului umorist George Ranetti.

Cei care l-au cunoscut îndeaproape spun că, în tinerețe, da, Ion Brezeanu acordase toată cinstirea unui pahar, și chiar mai multora, de vin. Unul, dar nu mai multe și nu întotdeauna, avea, când îmbătrânise, dinaintea sa și când zăbovea la o masă.

Cei care voiau să se arate interesați continuau, totuși, să trâncănescă: „L-am văzut așeară, la «Gambrinus» (sau la „Elveția“) pe Brezeanu. Ce mai încoa-încolo, era...“

Mințeau. Exagerau.

Îl îndatora să fie moderat, sobru, un diabet din a cărui pricină a și murit. Nu se mîngîiase, deși trecuseră zeci de ani de atunci, de pierderea fiului său unic, realizator, la vârsta de numai 20 de ani, al celui dintîi film românesc, istoric, de, precum se spune, lung, foarte lung metraj. Durere profundă lăsase în sufletul său moartea tovarășei sale de viață, la rîndul ei acrită, dar mai mult de operetă, de operă.

Era copleșit, la vârsta de 60 de ani și ceva, de tristețe. Juca rar. Singurătatea îl apăsa, dar nu-l mai satisfăceau întîlnirile cu prietenii și colegii. Se retrăsese la Sinaia unde își cumpăraseră o casă modestă. Când cobora la „centru“, într-o birjă care scîrțîia din toate arcurile, oamenii simpli îl recunoșteau și-l salutau. A avut, pînă la urmă, bucuria că orașul de munte care îl adoptase și cu care, pe drept cuvînt, se mîndrea, să-l proclame cetățean de onoare. Gestul dregătorilor din acel moment căuta să repare nedreptatea, jignirea pricinuite veteranului respectat al scenei, cu trei-patru ani înainte, de o altă căpetenie a orașului, respectiv de primarul care aparținea altui partid politic.

Atunci s-a produs intervenția mea.

Gare era povestea?

Sculptorul Paciurea turnase cîndva în bronz bustul prietenului său de o viață întregă și i-l oferise, generos, iar la rîndu-i. Brezeanu dăruise opera de artă edililor orașului, rămînîndu-le acestora numai osteneala de a-i găsi un loc potrivit pentru a o, cum se zice folosind un termen curent, amplasa.

Ei au fost de acord (ce-i costa? ce aveau de pierdut?) și au așezat bustul acolo unde i-a sfătuit priceperea lor, nu tocmai inspirată.

Privit obiceiului timpurilor, guvernele și, odată cu ele, consiliile comunale schimbîndu-se la intervale destul de scurte, s-a înîmplat ca, după vreo doi ani, să vină la conducerea statului alt partid și, în consecință, la cîrma treburilor orașului Sinaia, alt primar. Acesta avea păreri proprii despre Ion Brezeanu în special și despre speța actoricească în general — păreri proprii și foarte proaste.

Ca atare, a dat ordin imediat ca bustul să fie luat de la locul lui și aruncat într-un pod, iar pe terenul unde fusese pînă atunci să se construiască o... vespasiană.

Candid, a dat riposta cînd s-a pornit scandalul: „...nu înțeleg de ce se face atîta caz de bustul unui actor care nu face altceva decît să repete pe autor. Dacă ar fi fost vorba de Caragiale, mă rog, n-aș fi avut nimic de zis în contra”.

Neavînd încotro, incolțit de atacuri, a reardus și repus bustul unde se aflase la început, dar nu tocmai acolo, ci mai într-o parte, în vecinătatea operei edilitare, rău mirositoare a celui ce nu înțelegea încă rostul tîmbălăului dezlîntuit pentru un actor care, vorba lui, „nu face altceva decît să repete pe autor”.

Cînd, după trecerea anilor, vespasiană a fost desființată, în locul ei alți edili au creat, nu un scuar, în mijlocul căruia să stea bustul, ci o stație de benzină.

Abia în urmă cu vreo cinci ani, după alte semnalări în presă, opera marelui Paciurea, reprezentînd respectata figură a marelui Brezeanu, a fost strămutată în parcul de peste drum unde se impunea, din întiul ceas, să fie așezată.

Cine se apropie de ea (și nu e vizitator al parcului să nu zăbovească în fața ei) poate citi, sîpate pe-o placă de metal, cuvintele care constituie și o carte de vizită și un omagiu:

ION BREZEANU

*Artist pe viață al Teatrului Național
Cetățean de onoare al Sinaiei
Nemuritorul cetățean al lui Caragiale
1869—1940*

ANSAMBLUL TEATRULUI NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI LA GRADINA RASCĂVOI
CONDUCEREA: ARISTIDE DEMETRIADE ȘI ION BREZEANU
ÎN RĂD. DE JOS: I. PĂCĂREANU, G. BĂRĂNESCU, Ș. MĂRĂȘTEANU
ÎN RĂD. DE JOS: I. PĂCĂREANU, G. BĂRĂNESCU, Ș. MĂRĂȘTEANU, ION BREZEANU, IAN BREZEANU
ALEXANDRU, ALEXANDRU, OPREANU, ARISTIDE DEMETRIADE, Ș. CRĂCĂLEȘ
CĂRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ
Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ
Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ, Ș. CRĂCĂLEȘ